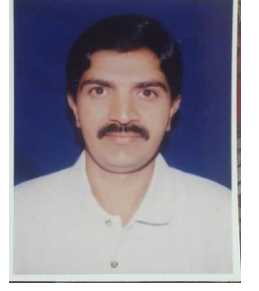

શેરડીના પાકની મૂલ્ય વૃદ્ધિ— હર્બલ ગોળ

નામ : પ્રતાપસિંહ જાડેજા
ગામ : ભાડવા
તાલુકો : કોટડા—સાંગાણી
જીલ્લો : રાજકોટ
મો.નંબર: ૯૪૨૭૭૨૯૨૦૩

ઉંમર : ૫૧ વર્ષ
અભ્યાસ : બી.એ.
ખેતી અને પશુપાલન : ૨૬ વર્ષથી
જમીન : ૩૬ એકર
પશુઓ : ગીર ગાય—૨૫

શ્રી પ્રતાપસિંહ જાડેજા રાજકોટ જીલ્લાના કોટડા—સાંગાણી તાલુકાના ભાડવા ગામના પ્રગતિશીલ અને ઉત્સાહી ખેડૂત છે. તેઓશ્રીના પિતાશ્રી રાઘવેન્દ્રસિંહજીએ વર્ષ ૨૦૦૧—૦૨ થી કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયાની પ્રેરણા મેળવી આધુનિક ખેતીની સાથે સાથે ઓર્ગેનિક ખેતીનો અભિગમ અપનાવેલ છે. તેઓ દર વર્ષે પોતાના ખેતરની શેરડીમાંથી બિનરસાયણિક પદ્ધતિથી ગોળનું ઉત્પાદન કરે છે.

આમ, શરૂઆતમાં શ્રી રાઘવેન્દ્રસિંહજી શેરડીનું સીધું વેચાણ બજારમાં કરતા હતા પરંતુ ત્યાર બાદ તેમના પુત્રશ્રીએ બિનરસાયણિક ગોળનું ઉત્પાદન શરૂ કરેલ છે. આ વર્ષે તેઓના પૌત્રએ એક પગલું આગળ વધીને હર્બલ ગોળનું ઉત્પાદન શરૂ કરેલ છે. અને તેમાં તેને ખુબ જ સારો પ્રતિસાદ મળેલ છે. જ્યારે શેરડીનું સીધું વેચાણ કરતા ત્યારે તેઓ એકરે રૂ. ૪૦,૦૦૦/- જેટલો ચોખ્ખો નફો મેળવતા. પરંતુ બિનરસાયણિક પદ્ધતિથી ગોળ ઉત્પન્ન કરી વેચાણ કરતા પ્રતિ એકરે રૂ. ૬૦,૦૦૦/- અને હર્બલ ગોળનું ઉત્પાદન કરી વેચાણ કરતા એકરે રૂપિયા ૧,૦૦,૦૦૦/- નો ચોખ્ખો નફો મેળવેલ છે. આમ તેઓએ શેરડીનું સીધું વેચાણ કરવાને બદલે મૂલ્યવૃદ્ધિ કરી અઢી ગણો વધારે ચોખ્ખો નફો મેળવેલ અને શેરડીની મૂલ્યવૃદ્ધિનો આ વિસ્તારમાં એક ઉમદા દાખલો બેસાડેલ છે.

મરચાની વૈજ્ઞાનિક ખેતી અને તેનું મુલ્ય વૃદ્ધિકરણ

નામ : ચતુરભાઈ લાલજીભાઈ કલોલા
ગામ : ગઢકા
તાલુકો : રાજકોટ
જીલ્લો : રાજકોટ
મો. ૯૪૨૮૬ ૯૯૮૪૯

ઉંમર : ૪૬ વર્ષ
અભ્યાસ : ૧૦ ધોરણ પાસ
જમીન : ૪ એકર
પાક : ઘઉં, કપાસ

ચતુરભાઈ કલોલા રાજકોટ જીલ્લાના ગઢકા ગામના પ્રગતિશીલ ખેડૂત છે. ઓછી જમીનમાંથી વધુ ઉત્પાદન કરી રીતે મેળવવું તે તેમનો રસનો વિષય છે. તેઓ ક ષિની વિવિધ તાલીમ, સેમીનાર, પ્રદશ ન, ક ષિમેળામાં અવારનવાર ભાગ લે છે. તે નિયમિત ક ષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર તથા પ્રગતિશીલ ખેડૂતની સાથે મુલાકાત લઈને નવા-નવા વિચાર અને સંશોધનો અંગે માહિતી મેળવે છે. તે ક ષિ વૈજ્ઞાનિકો પાસેથી તેમની ખેતીની સમસ્યાના નિરાકરણ માટેની માહિતી મેળવતા રહે છે. ચતુરભાઈ તેમની આસપાસના ખેડૂતો માટે એક આદર્શ પ્રેરણા સ્ત્રોત વ્યક્તિ છે.

એક એકર જેટલી ઓછી જમીનમાં ઈન્ડો યુએસ-૭૦૨ જાતની મરચીનું ઓર્ગેનિક પદ્ધતિથી ખેતી કરી વધારે ઉત્પાદન મેળવી તથા તે મરચાને સુકવીને તેમાંથી પાવડર બનાવી પેકીંગ કરી બજારમાં વેચાણ કરી વધુ આવક મેળવેલ છે.

વર્ષ ૨૦૧૬-૧૭ દરમ્યાન ચીલાચાલું પદ્ધતિથી કરેલ ખેતીમાં ૨૬૦૦ કિલો મરચું પ્રતિ એકરે ઉત્પાદન મળ્યું હતું અને આવક કુલ રૂ.૭૮,૦૦૦/- એકરે થયેલ છે. જ્યારે વષ ૨૦૧૭-૧૮ દરમ્યાન ઓર્ગેનિક પદ્ધતિથી કરેલ ખેતીમાં ઉત્પાદન ૩૭૫૦ કિલો પ્રતિ એકરે મેળવેલ છે અને કુલ આવક રૂ.૩,૬૬,૦૦૦/- એકરે મળેલ છે. જ્યારે હાલ વત માનમાં લીલા મરચા ઉપરાંત તેમનો પાવડર બનાવી બજારમાં વેચાણ કરેલ છે. ઓર્ગેનિક મરચા લીલા રૂ.૫૦/- ના કિલો તથા ઓર્ગેનિક મરચાનો પાવડર રૂ.૧૨૦/- ના કિલો પ્રમાણે વેચી સારો એવો નફો મેળવે છે.

મગફળીનું પ્રોસેસીંગ અને મૂલ્યવર્ધન

નામ : દેવેન્દ્રભાઈ શીવાભાઈ મોલીયા
ગામ : તરઘડી
તાલુકો : પડધરી
જીલ્લો : રાજકોટ
મો.નંબર: ૮૨૦૦૮૭૩૦૦૬

ઉંમર : ૩૪ વર્ષ
અભ્યાસ : બી.એ.
ખેતી અને પશુપાલન : ૧૦ વર્ષથી
જમીન : ૪૦ એકર
પશુઓ : ગાય-૫, ભેંસ-૮

શ્રી દેવેન્દ્રભાઈ શીવાભાઈ મોલીયા તરઘડી ગામના એક પ્રગતિશીલ ખેડૂત છે. જેઓ પોતાના પરિવાર સાથે ખેતી અને ખેતી સલગ્ન પ્રવૃત્તિ સાથે જોડાયેલા છે. તેમજ તેમની સાથેના ગૃપના અન્ય સભ્યો પણ ખેતી અને ખેતી સલગ્ન પ્રવૃત્તિઓ સાથે સંકળાયેલા છે.

સૌપ્રથમ ૧૫ ગ્રામીણ યુવાનો/યુવતીઓના અગ્રેસર એવા દેવેન્દ્રભાઈ શીવાભાઈ મોલીયા આર્યા યોજનાના જાગૃતતા કાર્યક્રમ દરમ્યાન કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી, તરઘડીયાના સંપર્ક માં આવ્યા હતા. તેમણે પોતાના ગામમાં મગફળીનું પ્રોસેસીંગ અને મૂલ્યવર્ધન કરવા માટે પ્રસ્તાવ કર્યો હતો આથી આ ગામના યુવાનોના ગૃપને ખેત પેદાશના મૂલ્યવર્ધનની તાલીમ આપીને પ્રત્યક્ષ નિદર્શન યુનિટ બતાવવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ તેઓને કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જૂ.કૃ.યુ., તરઘડીયા દ્વારા આર્યા યોજના હેઠળ મગફળીનું પ્રોસેસીંગ અને મૂલ્યવર્ધન કરવા માટે મીની ઓઈલ મિલ યુનિટ (ઘાણો) સ્થાપી આપવામાં આવેલ હતું. મીની ઓઈલ મિલના ઉદ્યોગ ખાસ કરીને મગફળીનું પ્રોસેસીંગ અને મૂલ્યવર્ધન કરવા, લોકોને પોષકતત્વો યુક્ત શુદ્ધ ખાદ્ય તેલ પુરું પાડવા તેમજ ખેતી સાથે અન્ય વધારાની રોજગારી અને આવક ઉભી કરવાના હેતુથી સ્થાપવામાં આવેલ છે. આથી હવે તેઓએ મીની ઓઈલ મિલ દ્વારા મગફળીનું પિલાણ કરીને આર્યા બ્રાન્ડના લોગો સાથેનું મૂલ્યવર્ધિત શુદ્ધ શીંગતેલ વેચવાનું શરૂ કરેલ છે. જેથી તેઓ મગફળી બજારમાં સીધી વેચતા તેના કરતા વધારે વળતર મેળવતા થયા છે. આ સિવાય તેઓ આજુબાજુના ગામના ખેડૂતોની મગફળીનું ભાડેથી પિલાણ કરી આપે છે. આ ઉપરાંત જ્યારે શીંગતેલની વધારે માંગ હોય ત્યારે તેઓ ગામના અને આજુબાજુના ગામના ખેડૂતો પાસેથી મગફળીની ખરીદી કરીને પિલાણ કરે છે અને આ શુદ્ધ શીંગતેલ ગ્રાહકોને વેચે છે. જેથી આ ખેડૂતોને પરિવહન ખર્ચમાં ઘટાડો થાય છે અને મગફળીના પૂરતા ભાવ મળી રહે છે.

આ મીની ઓઈલ મિલ યુનિટ દ્વારા માસિક ૫૦૦ કિવન્ટલ મગફળીનું પિલાણ કરવામાં આવે છે અને ૧૫૭૦૦ કિ.ગ્રા. શુદ્ધ શીંગતેલ તથા ૨૪૫૦૦ કિ.ગ્રા. મગફળીનો ખોળ ઉત્પાદન થાય છે. જેથી ગ્રામ્ય કક્ષાએ ૧૫ યુવાનોનું ગૃપ આ એન્ટરપ્રાઈઝ દ્વારા અંદાજીત માસિક રૂપિયા ૧,૫૭,૫૦૦ ની નફાકારક આવક મેળવે છે. આમ, મીની ઓઈલ મિલ યુનિટ થી ખેતીની આવક ઉપરાંત વધારાની આવક મેળવતા થયા છે. આમ આ એકમ ગ્રામ્ય યુવાનોને ખેતીમાં આકર્ષવા અને ગામડામાં સ્થાયી થવા પ્રેરણા આપે છે.

દૂધનું પ્રોસેસીંગ અને મૂલ્યવર્ધન

નામ : સેજલબેન દિલીપભાઈ મેર
ગામ : આંબરડી
તાલુકો : જસદણ
જીલ્લો : રાજકોટ
મો.નંબર : ૯૭૨૪૬ ૪૭૧ ૪૭

ઉંમર : ૧૮ વર્ષ
અભ્યાસ : બી.એ.
ખેતી અને પશુપાલન : ૨ વર્ષથી
જમીન : —
પશુઓ : ગીર ગાય—૫

સેજલબેન દિલીપભાઈ મેર રાજકોટ જીલ્લાના જસદણ તાલુકાના આંબરડી ગામના એક ઉત્સાહી મહિલા છે. જેઓ પોતાના પરિવાર સાથે ખેતી સાથે પશુપાલન અને દૂધ ઉત્પાદનના વ્યવસાય સાથે સંકળાયેલ છે. જ્યારે તેમની સાથેના ગૃપના બીજા સભ્યો ખેતી સલગન પ્રવૃત્તિ સાથે જોડાયેલ છે.

આંબરડી ગામના ૮ ગ્રામીણ યુવા સભ્યોના અગ્રેસર એવા સેજલબેન દિલીપભાઈ મેર એ તેમના ગામમાં કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી, તરઘડીયા દ્વારા અયોજીત આર્યા યોજનાના જાગૃતતા કાર્યક્રમમાં ભાગ લઈને આર્યા યોજના વિશે જાણકારી મેળવી હતી. તેઓ દૂધનું પ્રોસેસીંગ અને મૂલ્યવર્ધન પ્રક્રિયામાં રસ ધરાવતા હતા. આથી કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જૂ.કૃ.યુ., તરઘડીયા દ્વારા આ ૮ ગ્રામીણ યુવતિઓના ગૃપને દૂધનું પ્રોસેસીંગ અને માર્કેટીંગ વિશે પૂરું માર્ગદર્શન આપ્યું તેમજ દૂધ માંથી માવો બનાવવાનું મશીન આર્યા યોજના અંતર્ગત સહાય તરીકે આપવામાં આવેલ. આ ઉપરાંત તેઓને દૂધના મૂલ્યવર્ધન તેમજ દૂધ માંથી માવો બનાવવાના મશીનની કાર્ય પદ્ધતિ વિશે તાંત્રિક તાલીમ પણ આપવામાં આવી હતી. ત્યાર પછી તેઓએ આ મશીન દ્વારા પોતાની ગીર ગાયના દૂધ માંથી દૂધનો માવો અને માવાના પેંડા બનાવવાનું ચાલુ કર્યું તેમજ આ ઉપરાંત તેઓ ગામલોકોને મશીન દ્વારા ભાડેથી દૂધનો માવો બનાવી આપે છે. જ્યારે દૂધના માવાની વધારે માંગ હોય ત્યારે વેચાતું દૂધ લાવીને મશીન દ્વારા તૈયાર કરેલ શ્રેષ્ઠ ગુણવત્તા વાળો માવો અને માવાના પેંડા જેવી વાનગીઓ ગ્રાહકોને વેચીને વધારાની આવક મેળવે છે. આમ, તેઓ દૂધમાંથી માવો અને પેંડા બનાવીને ગ્રાહકોને વેચવાથી પહેલા બજારમાં દૂધનું સીધું વેચાણ કરતા હતા તે કરતા વધારે વળતર મેળવતા થયા છે.

સેજલબેન અને તેના કુટુંબ પાસે પાંચ ગીર ગાય છે અને તેઓ દિવસનું ૪૦લીટર દૂધ મેળવે છે. શરૂઆતમાં તેઓ દૂધનું સીધું સીધું ગ્રાહકોને વેચીને પ્રતિ દિવસના આશરે રૂ. ૧૨૦૦ મેળવતા હતા. પરંતુ હાલમાં તેઓ ૧૦ લીટર દૂધમાંથી ૨ કિ.ગ્રા. લેખે માવો બનાવીને માવો અને માવાના પેંડા વેચીને પ્રતિ દિવસના આશરે રૂ. ૨૪૫૦ મેળવતા થયા છે. આમ, દૂધનું પ્રોસેસીંગ અને મૂલ્યવર્ધન કરવાથી તેઓની આવક અગાઉ કરતા બમણી થઈ ગઈ છે. આમ આ એકમ ગ્રામ્ય યુવતીઓ/ યુવાનોને ખેતીમાં આકર્ષવા અને ગામડામાં સ્થાયી થઈ રહેવા માટે મહત્વનું ઉદાહરણ પૂરું પાડે છે.

યણાની વેરાયટી જીજેજી-૩ દ્વારા બમ્પર ઉત્પાદન

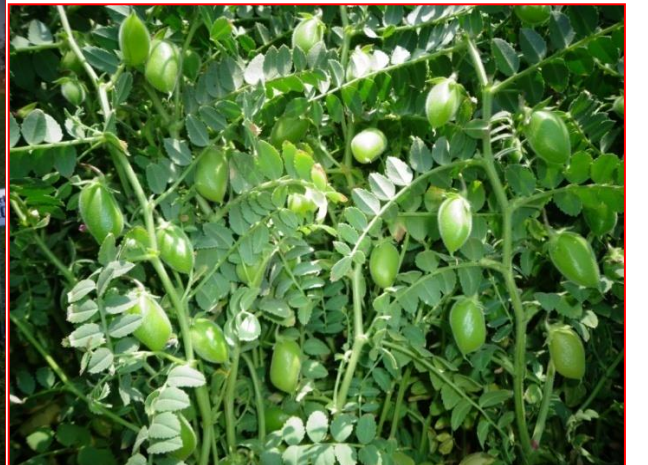
નામ : વાલજીભાઈ નરશીભાઈ ટોપીયા ઉંમર : ૪૪ વર્ષ
ગામ : મઘરવાડા અભ્યાસ : ૮ ધોરણ પાસ
તાલુકો : રાજકોટ ખેતી અને પશુપાલન : ૧૫ વર્ષથી
જીલ્લો : રાજકોટ જમીન : ૩૦ એકર
મો.નંબર: ૯૪૨૭૭ ૨૯૨૦૧

વાલજીભાઈ નરશીભાઈ ટોપીયા રાજકોટ જીલ્લાનાં મઘરવાડા ગામના ખૂબ જ મહેનતું, ઉત્સાહી, સર્જનાત્મક અને પ્રગતિશીલ ખેડૂત છે તેમને વરસાદ આધારિત ખેતીમાં વધુ ઉપજ આપતી જાતનું વાવેતર કરી વધુ ને વધુ ઉત્પાદન મેળવવામાં રસ છે. તે સમયાંતરે કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયા ખાતે તાલીમ કાય ક્રમોમાં ભાગ લે છે. નીકા પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત ૨૦૧૬-૧૭ ના વર્ષ માં તેઓને યણાની જીજેજી-૩ જાત નિદર્શન માટે આપવામાં આવેલ હતી. યણાનું વૈજ્ઞાનિક ખેતી માટે સમયાંતરે તેનું જ્ઞાન અને વૈજ્ઞાનિક માગ દશ ન કે.વી.કે. ના વૈજ્ઞાનિકો પાસે થી મેળવે છે.

વાલજીભાઈ દ્રઢપણે માને છે કે કે.વી.કે. ના નીકા પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત કરવામાં આવેલ કામગીરી ને લીધે તે પોતાનું સ્વપ્ન સાકાર કરી શક્યા છે. આ પાકના વાવેતર થી માત્ર વધુ ઉત્પાદન નહી પરંતુ સાથોસાથ જમીનની ફળદ્રુપતામાં પણ વધારો માલુમ પડેલ છે. હાલમાં નીકા પ્રોજેક્ટ હેઠળના ગામમાં તથા આસ-પાસના ગામોમાં તદ્દુપરાંત સૌરાષ્ટ્ર વિસ્તારમાં યણાની આ જાત બહોળા પ્રમાણમાં સ્વીકારવામાં આવેલ છે.

તેમનો ખતી ખર્ચ મુખ્યત્વે જમીનની તૈયારી, ખાતર, જંતુનાશક દવા વગેરે મળી કુલ રૂ.૨૮,૫૦૦/- થયેલ છે. જ્યારે તેઓએ હેક્ટરે ૨૭૫૦ કિલો યણાનું ઉત્પાદન કરી રૂ.૭૫/- કિલોના ભાવે વેચાંણ કર્યું હતું. આમ કુલ તેમની આવક પ્રતિ હે.૧,૫૬,૭૫૦/- થયેલ છે. જેમાં કુલ ચોખ્ખો નફો રૂ.૧,૨૮,૨૫૦/- હેક્ટરે થયેલ છે.

ઘઉંનું ગુણવત્તાયુક્ત ઉત્પાદન

નામ : જેન્તીભાઈ લુણાગરીયા ઉમર : ૩૮ વર્ષ
ગામ : સરપદડ અભ્યાસ : ૧૨ ધોરણ પાસ
તાલુકો : પડધરી ખેતી અને પશુપાલન : ૨૨ વર્ષથી
જીલ્લો : રાજકોટ જમીન : ૬ એકર
મો. ૯૭૨૫૩ ૩૪૯૨૧ પાક : ઘઉં, કપાસ, મગફળી

જેન્તીભાઈ લુણાગરીયા કંઈ નવું કરવા માટે હંમેશા તત્પર હોય છે. તેઓએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જી.કૃ.યુ., તરઘડીયા દ્વારા અપાતા પ્રથમ હરોળના નિદર્શનમાં ઘઉંનું (જી ડબલ્યુ-૩૬૬) વર્ષ ૨૦૧૧-૧૨માં વાવેતર કરેલ હતું.

જેન્તીભાઈ લુણાગરીયા મધ્યમ જમીન ધરાવતા ખેડૂત છે અને તેઓએ સરપદડ ગામના અન્ય ખેડૂતોને પણ દર વર્ષે ઘઉંની નવી જાતનું વાવેતર કરવામાં માટે પ્રેરણા આપેલ. પરંતુ ઘઉંમાં આવતા દાણા પરના ટપકાના રોગના કારણે ઘઉંની ગુણવત્તા બગડતા પૂરતા ભાવ મેળવી શકતા ન હતા. તેઓએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જી.કૃ.યુ., તરઘડીયા ખાતે ઘઉંનું ગુણવત્તા યુક્ત ઉત્પાદન મેળવવા માટેની તાલીમ લીધા બાદ મનોમન નક્કી કરી લીધું કે મારે ગુણવત્તાયુક્ત ઘઉંનું ઉત્પાદન કરવું છે. અને તે માટે તેઓએ ઘઉંના દુધીયા દાણા અવસ્થાએ મેન્કોઝેબ ૨૬ ગ્રામ / ૧૦ લીટર પાણીમાં ઉમેરી છંટકાવ કરી દાણા ઉપર પડના કાળા ટપકા અટકાવી ચકચકિત ગુણવત્તા સભર ઘઉંનું વધુ ઉત્પાદન મેળવેલ.

તેઓએ કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ ભલામણોનો ઉપયોગ કરી ઘઉંનું ઉત્પાદન આશરે ૫૨૦૦ કિ.ગ્રા. / હે. દીઠ મેળવેલ છે અને તેઓએ આ ઘઉંનું વહેંચણા રૂ. ૧૪૦૦ / ક્વીન્ટલ લેખે કરીને કુલ ચોખ્ખો નફો હેક્ટરે આશરે રૂ. ૪૩૬૮૦/- મેળવેલ છે. "જેન્તીભાઈ એવું માને છે જો માનવી ધારે તો ધાર્યું પરિણામ લાવી શકે છે. ઘઉંની સરેરાશ વહેંચણા કિંમત રૂ. ૧૨૦૦/ક્વીન્ટલ હતી. આમ પ્રતિ કિલોએ રૂ. ૨નો વધુ ભાવ મેળવેલ. જ્યારે દાણા પરના ટપકાને લીધે પ્રતિ કિલોએ રૂ. ૨ ઓછો ભાવ મળતો હતો.

સેન્દ્રીય ખેતી અને અળસિયાનુ ખાતર

નામ : રાઘવેન્દ્રસિંહજી જાડેજા
ગામ : ભાડવા
તાલુકો : કોટડા-સાંગાણી
જીલ્લો : રાજકોટ
મો. ૯૪૨૭૭૨૯૨૦૧

ઉંમર : ૬૦ વર્ષ
અભ્યાસ : ૧૦ ધોરણ પાસ
ખેતી અને પશુપાલન : ૪૦ વર્ષથી
જમીન : ૩૬ એકર
પાક : ઘઉં, કપાસ, મગફળી
પશુઓ : ગીરગાય - ૨૫, ગીર બળદ-૪

શ્રી રાઘવેન્દ્રસિંહજી જાડેજાએ રાજકોટ જીલ્લાના કોટડા-સાંગાણી તાલુકાના ભાડવા ગામના પ્રગતિશીલ અને ઉત્સાહી ખેડૂત છે. તેઓ અવાર-નવાર કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયા ખાતે ચાલતી તાલીમો, સેમીનાર, કૃષિ ટેકનોલોજી સપ્તાહમાં ભાગ લઈ અને કંઈક અવનવું કરવા માટે હંમેશા તત્પર રહે છે. તેઓએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રના વૈજ્ઞાનિકોના માર્ગદર્શન હેઠળ વર્મીકમ્પોસ્ટીંગ યુનિટ બનાવી દર મહિને આશરે ૨૦૦૦ કિલોગ્રામ ખાતર તેમજ ૨૦૦ કિલોગ્રામ અળસિયા તૈયાર કરી બજારમાં વહેંચાણ કરી આશરે રૂ.૨૦,૦૦૦/- પ્રતિ મહિને કમાણી કરે છે.

જેઓ દર વર્ષે પોતાના ખેતરમાં ઓર્ગેનિક શેરડીનું ઉત્પાદન કરીને દવા વગરનો સાદો ગોળ તેમજ "હર્બલ ગોળ" તૈયાર કરી સારી એવી આવક મેળવતા થયા છે. આંબળાની મુલ્યવૃદ્ધિ કરીને પણ ઘણું સારું ઉત્પાદન કરતા થયા છે. બધા પાકોમાં તે અળસિયાનું ખાતર વાપરે છે.

શ્રી રાઘવેન્દ્રસિંહજીને કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયા દ્વારા જીલ્લાના શ્રેષ્ઠ ખેડૂત તરીકેનો "કિસાન સન્માન એવોર્ડ", ગુજરાત રાજ્ય સરકારશ્રી તરફથી રૂ.૫૦,૦૦૦/- નો સરદાર પટેલ એવોર્ડ, આસ્પી ફાઉન્ડેશન ટ્રસ્ટ મુંબઈ દ્વારા "બેસ્ટ ફાર્મસ ઓફ ધ યર"નો રૂ.૧,૦૦,૦૦૦/- એવોર્ડ તથા ઈજીપ્ત ખાતે કૃષિ ગોષ્ઠીમાં હાજર રહી તેઓ સન્માનીત થયેલ છે.

તેઓ દ્વારા શુદ્ધ ગીર ઓલાદની ગાયોનું સંવર્ધન કરી વૈજ્ઞાનિક ઢબે પશુપાલનનો વ્યવસાય કરવો, ઔષધિય પાકોની વૈજ્ઞાનિક ખેતી, અળસિયા દ્વારા સેન્દ્રીય ખાતર બનાવવું, એકમ વિસ્તારમાં વધુમાં વધુ કપાસના છોડનું વાવેતર કરી મહત્તમ ઉત્પાદન મેળવવું, ઘઉંમાં મૂલ્ય વૃદ્ધિ માટે ગ્રેડીંગ મશીન વસાવી ગુણવત્તાયુક્ત ઘઉંનું વહેંચાણ કરવું જેવી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરે છે.

શ્રી રાઘવેન્દ્રસિંહજીનું આ કાર્ય જોઈને ગામના અન્ય લોકો પણ આ કાર્ય કરવા માટેની પ્રેરણા લઈને ઓર્ગેનિક ઉત્પાદનો કરવા માટે તૈયાર થયા છે. તેમજ ગામના તમામ ખેડૂતો ઘઉંના ગ્રેડીંગ મશીનનો લાભ લઈ ગુણવત્તાયુક્ત ઘઉંનું વહેંચાણ કરતા થયા છે.

સામુહીક ધોરણે કપાસની સાંઠી માંથી સેન્દ્રીય ખાતર

નામ : ધીરુભાઈ રાઘવજીભાઈ વેકરીયા ઉંમર : ૫૦ વર્ષ
ગામ : જીયાણા અભ્યાસ : ૧૦ ધોરણ પાસ
તાલુકો : રાજકોટ ખેતી અને પશુપાલન : ૩૦ વર્ષથી
જિલ્લો : રાજકોટ જમીન : ૧૨ એકર
મો.નંબર: ૯૯૧૩૩૨૨૩૧૧ પશુઓ : ભેંસ-૨, બળદ-૨

શ્રી ધીરુભાઈ વેકરીયા રાજકોટ જિલ્લાના જીયાણા ગામના પ્રગતીશીલ ખેડુત છે. આ ગામમાં કપાસનું મોટાપાયે વાવેતર થતું હોય, જેની સાંઠી કપાસ વીણી લીધા બાદ સળગાવી દેવામાં આવતી. આ બાબતે તેઓ સતત ચિંતીત રહેતા. આ સાંઠી સળગાવતી અટકાવવા માટે તેઓએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી, તરઘડીયાની મુલાકાત લઈ માર્ગદર્શન મેળવી આ સાંઠીનો સદ્ઉપયોગ કરવાનું નક્કી કરી કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર – તરઘડીયા (રાજકોટ) ખાતેથી કોટન સ્ટોક શ્રેડર મશીન મેળવી કપાસની સાંઠીના નાના નાના ટુકડા કરી એકસલ કંપની અને નાબાર્ડના સહયોગથી માધ્યમ કલ્ચરનો ઉપયોગ કરી સામુહીક ધોરણે ઉચ્ચ ગુણવત્તા યુક્ત સેન્દ્રીય ખાતર બનાવવાનું શરૂ કર્યું. વર્ષ ૨૦૧૦-૧૨ થી શરૂ કરી અત્યાર સુધીમાં ૫૦ ખેડૂતોએ સાથે મળીને કુલ ૭૦૦ ટન જેટલું સેન્દ્રીય ખાતર બનાવી જમીનમાં ઉમેરી જમીનની ટકાવ શક્તિમાં તેમજ ફળદ્રુપતામાં સારો એવો વધારો કરેલ છે. તેમજ રાસાયણિક ખાતરના વપરાશમાં પણ નોંધપાત્ર ઘટાડો કરેલ છે.

શ્રી ધીરુભાઈ વેકરીયા દ્વારા સામુહીક ધોરણે થઈ રહેલ આ કામગીરી નીહાળી આજુ બાજુના ગામના ખેડૂતોએ પણ કપાસની સાંઠી બાળવાનું બંધ કરેલ છે અને તેનું સેન્દ્રીય ખાતર બનાવી ઉપયોગ કરતા થયા છે અને પ્રતિ હેક્ટરે વધુ રૂા. ૫૦૦૦ નો ચોખ્ખો ફાયદો મેળવતા થયા છે.

કોટન સ્ટોક શ્રેડર મશીન દ્વારા
કપાસની સાંઠીના નાના નાના ટુકડા કરવા

કપાસની સાંઠી માંથી તૈયાર કરેલ સેન્દ્રીય ખાતર

સેન્દ્રીય ખેતી અપનાવી ગુણવતાસભર ઉત્પાદન મેળવો

નામ : ઘનશ્યામસિંહ છત્રસિંહ જાડેજા
ગામ : કુંભારીયા
તાલુકો : માળીયા
જીલ્લો : રાજકોટ
મો.નંબર: ૯૯૦૯૦ ૮૨૫૪૬

ઉંમર : ૩૭ વર્ષ
અભ્યાસ : ૯ ધોરણ પાસ
ખેતી અને પશુપાલન : ૨૦ વર્ષથી
જમીન : ૧૧ એકર
પશુઓ : ગીર ગાય-૨

શ્રી ઘનશ્યામસિંહ છત્રસિંહ જાડેજા મોરબી જીલ્લાના માળીયા તાલુકાના કુંભારીયા ગામના પ્રગતીશીલ ખેડૂત છે. તેઓ વર્ષોથી કપાસ, જીરૂ, ઘંઉ નું વાવેતર કરે છે. પરંતુ બે વર્ષ થી કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર- તરઘડીયા (રાજકોટ) અને અગ્નીહોત્રી કેન્દ્ર- જામનગરના સંપર્ક માં આવ્યા પછી તેઓશ્રી એ કપાસ, જીરૂ અને ઘઉંના પાકમાં રાસાયણિક ખાતર કે કોઈપણ જાતની જંતુનાશક દવાઓનો ઉપયોગ બંધ કરેલ છે અને તેના બદલે ખેતી પાકોમાં જીવામૃત (પાણી-૨૦૦ લીટર, ગૌમુત્ર-૫ લીટર, ગાયનુ ઘાણ-૧૦ કિલો, ચણાનો લોટ-૫૦૦ ગ્રામ, ગોળ-૫૦૦ ગ્રામ અને વડ નીચેની માટી ૧ કિ.ગ્રા)નો ઉપયોગ કરી વિધે ૧૦૦ લિટર પિયત સાથે આપેલ છે. તેમજ સાથે સેન્દ્રિય ખાતર વિધે દોઢ ટન નો ઉપયોગ કરેલ હતો. જીવાતના નિયંત્રણ માટે ગૌમુત્ર એક પંપમાં ૫૦૦ મી.લી. ઉમેરી છંટકાવ કરેલ. તેમજ આંકડો, લિમડો, ઘતુરો, કંરજ અને સીતાફળ દરેકના ૫૦૦ ગ્રામ પાન ને ૧૦ લીટર પાણીમાં મસળી આખી રાત પલાળી તેને ગાળીને તેનો એક પંપમાં ૧૫૦ મી.લી. પ્રમાણે છંટકાવમાં ઉપયોગ કરવાથી પણ રોગ-જીવાતનું મહદઅંશે નિયંત્રણ મેળવેલ છે. પિયત પાણી તરીકે નર્મદા કેનાલના પાણીનો ઉપયોગ કરી ઉપરોક્ત પાકોનું ગુણવંતાસભર ઉત્પાદન (ઘંઉનું ૩૫ મણ, જીરૂનું ૭ મણ અને કપાસનું ૨૨ મણ પ્રતિ વિધે ઉત્પાદન મળવેલ છે.)

આમ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર દ્વારા અપાતી તાલીમ માંથી પ્રેરણા લઈ રાસાયણિક ખાતર અને જંતુનાશક દવાનો ઉપયોગ ઘટાડી ચોખ્ખો નફો વધુ મેળવેલ છે. જેમાં ઘંઉના રૂ.૫૦૦/- અને જીરૂના રૂ.૨૨૦૦/- પ્રતિ કિલોના ભાવ મળેલ છે. સરેરાશ બજાર ભાવ કરતા ૨૫ ટકા વધારે ભાવ મેળવેલ છે.

કપાસની ટોચ (ડુંબ) કાપી વધુ ઉત્પાદન મેળવવું

નામ : ચતુરભાઈ લાલજીભાઈ કલોલા
ગામ : ગઢકા
તાલુકો : રાજકોટ
જીલ્લો : રાજકોટ
મો. ૯૪૨૮૬ ૯૯૮૪૯

ઉંમર : ૪૧ વર્ષ
અભ્યાસ : ૧૦ ધોરણ પાસ
જમીન : ૪ એકર
પાક : ઘઉં, કપાસ, મરચા

રાજકોટ જીલ્લાના ગઢકા ગામના પ્રગતિશીલ ખેડૂત શ્રી ચતુરભાઈ અવાર-નવાર તરઘડીયા કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્રની મુલાકાતે આવે છે અને ગઢકા ગામમાં ફાર્મસ સ્કુલના સક્રીય સભ્ય પણ છે. તેઓને કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયાના વૈજ્ઞાનિકો દ્વારા કપાસનો છોડ પાંચ ફૂટની ઉંચાઈએ પહોંચે ત્યારે અથવાતો વાવણી બાદ ૭૦ થી ૮૦ દિવસે ૫ થી ૮ સે.મી. જેટલી ડુંબ તોડવાથી કપાસનું વધુ ઉત્પાદન મળે એવી જાણકારી મેળવી.

ચતુરભાઈએ આ ભલામણનો પોતાના ખેતરમાં ઉપયોગ કરી વીઘે બે મણ જેટલું આશ્ચર્યજનક વધારે ઉત્પાદન કોઈપણ જાતના વધારાનો ખર્ચ કર્યા વગર મેળવ્યું. આ ભલામણ દ્વારા તેઓને હેક્ટરે આશરે રૂ. ૧૨,૦૦૦/- જેટલું વધારાનું વળતર મળ્યું.

ચતુરભાઈ દ્વારા કરવામાં આવેલ આ પ્રયોગથી ગઢકા ગામના તેમજ આજુ-બાજુના વિસ્તારના ખેડૂતો પ્રેરણા લઈ આ ટેકનોલોજીનો ઉપયોગ કરી કપાસનું મહત્તમ ઉત્પાદન મેળવતા થયા છે.

મગફળીના પાકમાં થડના સડાના રોગ માટે નિયંત્રણ વ્યવસ્થા

નામ : મનસુખભાઈ ભાદાભાઈ પાભંર
ગામ : કેરાળા
તાલુકો : પડધરી
જીલ્લો : રાજકોટ
મો.નંબર: ૯૯૭૯૯ ૩૧૧૭૩

ઉંમર : ૪૩ વર્ષ
અભ્યાસ : ૧૦ ધોરણ પાસ
ખેતી અને પશુપાલન : ૨૦ વર્ષથી
જમીન : ૩ એકર
પશુઓ : ગીર ગાય-૧, ભેંસ-૧,
બળદ-૨

શ્રી મનસુખભાઈ ભાદાભાઈ પાભંર રાજકોટ જીલ્લાના પડધરી તાલુકાના કેરાળા ગામના નાના ખેડૂત છે. તેઓશ્રી વર્ષોથી મગફળી જીજી-૨૦ નું વાવેતર કરે છે. પરંતુ મગફળીની આ જાતમાં થડનો કોહવારો કે સડો આવવાથી ઉત્પાદનમાં ખૂબજ ઘટ પડતી હતી અને આ રોગના કારણે ગામમાં પણ મગફળીના વાવેતર વિસ્તારમાં ખુબજ ઘટાડો થયેલ. પરંતુ વર્ષ ૨૦૦૮ થી તેઓશ્રી કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર- તરઘડીયા (રાજકોટ) ના સંપર્કમાં આવ્યા બાદ મગફળીમાં આ સફેદ ફુગના રોગના નિયંત્રણ માટે વૈજ્ઞાનીકશ્રીઓ પાસેથી ટ્રાઈકોડર્મા (જૈવીક ફુગ)ની માહિતી મેળવી અને હેક્ટર દીઠ ૫૦૦ કિલોગ્રામ એરંડીના ખોળ સાથે ૨.૫ કિલોગ્રામ ટ્રાઈકોડર્મા પાઉડર વાવણી વખતે જમીનમાં આપવાથી ઉતરોતર આ રોગના પ્રમાણમાં ઘટાડો થયેલ છે. આથી મગફળીના ઉત્પાદનમાં આશરે ૨૦ ટકા જેટલો વધારો થયેલ છે.

જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા ઉત્પાદિત અને કેવીકે દ્વારા વેચાણ થતું સાવજ બ્રાન્ડ ટ્રાઈકોડર્મા (જૈવીક ફુગ) પાઉડર તેઓશ્રી દર વર્ષે વાપરતા થયા છે. અને ગામમાં લઈ જઈ નિસ્વાર્થ ભાવે અન્ય ખેડૂતોને પણ પહોંચતુ કરી હાલમાં મગફળીમાં થડનો કોહવારો કે સડોના રોગનું સારી રીતે નિયંત્રણ કરેલ છે. મેટોડા, અમરેલી, વગેરે ગામોના ખેડૂતો પણ આ સાવજ બ્રાન્ડ ટ્રાઈકોડર્મા પાવડર વાપરતા થયા છે અને પ્રતિ હેક્ટરે રૂ. ૬૦૦૦ જેટલો વધારાનો નફો મેળવતા થયા છે.

એરંડીના ખોળ સાથે ટ્રાઈકોડર્મા પાઉડરનું મિશ્રણ

ટ્રાઈકોડર્મા પાઉડર ઉપયોગ કરેલ મગફળીનું ખેતર

મગફળીના બિયારણ માટે નાના અને મધ્યમ દાણાની મહત્તા

નામ : પ્રવિણભાઈ રવજીભાઈ ભુત
ગામ : કોટડા સાંગાણી
તાલુકો : કોટડા સાંગાણી
જીલ્લો : રાજકોટ

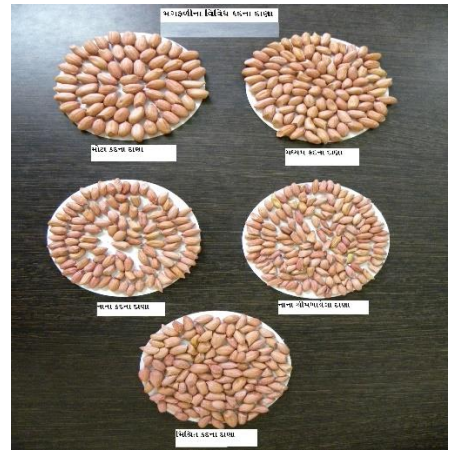
ઉંમર : ૫૩ વર્ષ
અભ્યાસ : બી. એ.
ખેતી : ૨૫ વર્ષથી
જમીન : -૫ એકર
પશુઓ : ગીર ગાય-૧

મગફળીની ખેતીમાં સૌથી વધુ ખર્ચ (આશરે ૨૫ થી ૩૦%) બિયારણ પાછળ થાય છે. ખેડૂતોની આવક વધારવા માટે ખેતી ખર્ચ ઘટાડવો એ એક સરળ રસ્તો છે. સુકી ખેતી સંશોધન કેન્દ્ર દ્વારા થયેલ સંશોધનને આધારે એક બાબત સ્પષ્ટ થાય છે કે મગફળીના વાવેતર માટે બિયારણ તરીકે નાના કે ચિમળાયેલ દાણાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે તો તેના જીનેટીકલ વિગરને લીધે, છેલ્લે ઉત્પાદનમાં કોઈ ઘટાડો થતો નથી તેમજ વજનના એકમ જથ્થામાં દાણાના નંગ વધુ હોય, ઓછા વજનમાં વધુ દાણાની સંખ્યાને લીધે છોડની સંખ્યા પૂરતી જાળવી શકાય છે.

સામાન્ય રીતે ખેડૂતોની માન્યતા છે કે બિયારણ માટે મોટા દાણા વાળી મગફળી પસંદ કરી તેનો બિયારણ તરીકે સંગ્રહ કરવો. કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયા દ્વારા યોજાતી તાલીમ દરમ્યાન આ વાત શ્રી પ્રવિણભાઈ રવજીભાઈ ભુતે બરાબર સમજીને અમલ કર્યો અને પોતાના ખેતર પર ઓ.એફ.ટી. પણ લીધો. નાના અને ચિમળાયેલ દાણાનાં પ્લોટમાં તેઓને ૨૩.૭૬ કવીન્ટલ/ હેક્ટર ઉત્પાદન મળ્યું જ્યારે મધ્યમ દાણા વાવેતરમાં ઉપયોગ કરેલ તે પ્લોટમાંથી ૨૧.૪૦ કવીન્ટલ/ હેક્ટર અને મોટા દાણા વાવેલ તેમાંથી ૨૦.૫૦ કવીન્ટલ/ હેક્ટર ઉત્પાદન મળ્યું.

મગફળીનું બિયારણ ખૂબજ મોંઘું હોય, મોટી મોટી મગફળી અલગ બિયારણ તરીકે રાખવાને બદલે મિશ્ર મગફળી જ રાખવી અને વાવેતર વખતે બિયારણના જથ્થામાંથી નાના, ચીમળાયેલા અને મધ્યમ દાણા દુર ન કરતા તેનો વાવેતરમાં ઉપયોગ કરવો કે જેથી ૧૫ થી ૨૦ ટકા સુધીની બચત કરી શકાય. સાથે સાથે ખેતરમાં ખાલા પણ ઓછા પડે છે અને મોટા દાણામાં રહેલ વધુ તેલને લીધે ફુગજન્ય રોગો જે વધારે આવે છે તેમા પણ ઘટાડો કરી શકાય.

ટપક પિયત પદ્ધતિ સાથે પ્લાસ્ટીક આવરણ અપનાવી તરબૂચના પાક દ્વારા મબલખ નફો

નામ : ધીરુભાઈ સોથાભાઈ કાગડીયા ઉમર : ૪૦ વર્ષ
ગામ : સાયપર અભ્યાસ : ૭ ધોરણ પાસ
તાલુકો : રાજકોટ ખેતી અને પશુપાલન : ૧૮ વર્ષથી
જીલ્લો : રાજકોટ જમીન : ૩ એકર
મો.નંબર: ૯૬૮૭૮૩૦૩૧૪ પશુઓ : ગીર ગાય-૧, ભેંસ-૧

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયાથી ૭ કિ.મી.ના અંતરે આવેલ સાયપર ગામના ખેડૂત શ્રી ધીરુભાઈ કાગડીયા ભાડા પટ્ટાથી જમીન રાખી શાકભાજી તથા કપાસનું વાવેતર કરે છે. તેઓને બાગાયત વિભાગ દ્વારા તરબૂચની ખેતી કરવા પ્રત્સાહિત કર્યા, ત્યારબાદ તેઓ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયાના સંપર્કમાં આવ્યા અને તરબૂચની વૈજ્ઞાનિક ખેતી કઈ રીતે કરવી તેની માહિતી મેળવી. તરબૂચની ખેતીમાં તેઓએ કે.વી.કે., તરઘડીયાના માર્ગદર્શન મુજબ પ્લાસ્ટિક આવરણ અને ટપક પિયત પદ્ધતિ અપનાવી સાથે-સાથે રોગ - જીવાત માટે પણ સંકલિત નિયંત્રણ પદ્ધતિ અપનાવી. જેમ કે, ફળમાખીના નિયંત્રણ માટે ફેરોમેન ટ્રેપ ગોઠવેલ અને જરૂર મુજબ ફૂગનાશક દવાનો ઉપયોગ કરેલ. ધીરુભાઈ આ રીતે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી અને પોતાની આગવી સુઝથી ખેતી કરતા અડધા હેક્ટરમાંથી ૨૫,૦૦૦ કિલો તરબૂચનું ઉત્પાદન મેળવેલ અને તે ઉચ્ચ ગુણવત્તાવાળા ફળ હોવાથી વેપારી દ્વારા પણ તરબૂચના વધુ ભાવ મળેલ. આમ, ધીરુભાઈને અડધા હેક્ટરના તરબૂચના વાવેતરમાંથી રૂપિયા અઢી લાખની ઉપજ મળેલ. જ્યારે ખર્ચ પ્રતિ હેક્ટરે રૂપિયા ૫૦ હજાર જેટલો થતા તેઓને ફક્ત અડધા હેક્ટર જમીનમાંથી રૂપિયા બે લાખનો ચોખ્ખો નફો મળેલ.

કારેલાની આધુનીક ખેતી

નામ : મહમદ જલાલ શેખ
ગામ : તીથવા
તાલુકો : વાંકાનેર
જીલ્લો : રાજકોટ
મો.નંબર: ૯૭૨૫૪૨૨૭૮૩

ઉંમર : ૬૧ વર્ષ
અભ્યાસ : ૭ ધોરણ પાસ
ખેતી અને પશુપાલન : ૩૦ વર્ષથી
જમીન : ૭૦ એકર
પશુઓ : ભેંસ-૩

શ્રી મહમદ હુસેન જલાલ મોરબી જીલ્લાના વાકાનેર તાલુકાના તીથવા ગામના પ્રગતીશીલ ખેડુત છે. અને ગામના સરપંચનો પણ હોદ્દો ધરાવે છે. વાકાનેર તાલુકામાં મોટા ભાગે ખેડુતો ચીલાચાલુ કપાસ, મગફળી અને તલની ખેતી અપનાવી રહ્યા છે. પરંતુ મહમદભાઈ ખેતી કરતા થયા ત્યારથી જ શાકભાજીની ખેતી થી શરૂઆત કરેલ. તેઓએ પોતાના ઢોળાવા વાળા ખેતરને સમોચ્ચ રેખા (કંટુર ફાર્માગ) મુજબ ઢાળ પ્રમાણે ખેતરના સમતલ પ્લોટ બનાવ્યા અને તેમાં શાકભાજીનું વાવેતર કરેલ.

મહમદભાઈ પોતાના ખેતરમાં ક્યારેય ધોરીયા દ્વારા એટલકે છુટ્ટુ પાણી આપતા નથી પરંતુ તેઓ ધોરીયા આખા ખેતરમાં ટપક પિયત પદ્ધતિ દ્વારા પિયત આપે છે. તેઓ કારેલાની મંડપ પદ્ધતિથી ખેતી કરે છે. જેથી તેના અનુભવ પ્રમાણે આ પદ્ધતિથી વાવેતર કરવાથી કારેલાના પાકનું ઉત્પાદન વધારે તો મળેજ છે. ફળની લંબાઈ તથા ગુણવત્તામાં વધારો પણ થાય છે તદ્ ઉપરાંત રોગ જીવાતનો ઉપદ્રવ પણ ઓછો રહે છે.

સાથે સાથે તેઓએ વર્ષે ૨૦૧૩-૧૪માં અઢી એકરના કારેલાના વાવેતર માંથી ૭.૦૦ લાખ રૂપિયાનું વેચાણ થયેલ. જેમાંથી મંડપ પદ્ધતિ અને ખેતી ખર્ચ પેટે રૂા. ૨.૯૦ લાખનો ખર્ચ થયેલ, આમ તેઓને અઢી એકર માંથી ૪.૯૦ લાખનું ચોખ્ખુ વળતર મેળવેલ છે.

જુનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી દ્વારા તા. ૨૨/૦૧/૨૦૧૫ ના રોજ મહમદભાઈને શાકભાજીની આધુનીક ખેતીનો સરદાર પટેલ એવોર્ડ પેટે ગુજરાત રાજ્યના માનનીય મંત્રીશ્રી બાબુભાઈ બોખરીયા ના વરદ હસ્તે રૂા. ૧૧૦૦૦/- નો પુરસ્કાર આપીને સન્માનીત કરવામાં આવ્યા હતા.

દાડમના પાકની વૈજ્ઞાનિક અને સજીવ ખેતી કરી મહત્તમ ઉત્પાદન મેળવી આવકમાં વધારો

નામ : અતુલભાઈ બાબુભાઈ સોરઠીયા ઉંમર : ૩૭ વર્ષ
ગામ : ભોજપરા અભ્યાસ : ૧૦ ધોરણ પાસ
તાલુકો : ગોંડલ ખેતી અને પશુપાલન : ૨૦ વર્ષથી
જીલ્લો : રાજકોટ જમીન : ૧૬ એકર
મો.નંબર: ૯૯૭૯૯ ૨૪૩૪૪ પશુઓ : ગીર ગાય-૬,

શ્રી અતુલભાઈ બાબુભાઈ સોરઠીયા, રાજકોટ જીલ્લાના ગોંડલ તાલુકાના ભોજપરા ગામના પ્રગતિશીલ ખેડૂત છે. તેઓએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયા ખાતે વર્ષ-૨૦૧૦ માં કેન્દ્રીય તાલીમ કાર્યક્રમમાં ભાગ લીધો. આ તાલીમ કાર્યક્રમ માંથી પ્રેરણા લઈ તેઓએ દાડમના પાકની વૈજ્ઞાનિક ખેતી પદ્ધતિ અપનાવી દાડમની "સીદૂરી" વેરાયટીના ટીસ્યુકલ્ચરના ૪૧૦૦ રોપાઓ નું વાવેતર વૈજ્ઞાનિક ઢબે આશરે ૧૩ એકર જમીનમાં કરેલ છે. જેમાં વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ દરમ્યાન છોડ દીઠ ૧૫ કિલો જેટલું ઉત્પાદન મળેલ. જેથી કુલ ઉત્પાદન ૬૦,૦૦૦ કિલો મળ્યું. જેનો સરેરાશ બજારભાવ રૂ.૫૦/- લેખે મળતા કુલ રૂ.૩૦ લાખ જેટલી આવક તેઓએ મેળવેલ છે.

આ પાકમાં ફળનો રસ ચૂંસનાર કુંદાના નિયંત્રણ માટે દરેક ઝાડને નેટનું આવરણ કરીને પાકનું રક્ષણ કરવામાં આવેલું તેમજ દરેક ઝાડને વ્યવસ્થિત દવા છંટકાવ થઈ શકે તે માટે અતુલભાઈએ કોઠા સુઝથી મીની ટ્રેક્ટર સાથે જોડાણ થઈ શકે તેવો સ્પ્રેયર પંપ બનાવીને પાક સંરક્ષણના પગલા લીધા. આ પ્રકારનું પાક સંરક્ષણનું વ્યવસ્થાપન જોઈને આજુબાજુના ખેડૂતો પણ આ પદ્ધતિ જોવા માટે આવવા લાગ્યા. વર્ષ ૨૦૧૪-૧૫માં પણ આશરે ૮૦,૦૦૦ કિલો ઉત્પાદન મળવાની આશા છે. આજુબાજુના જીલ્લાના ખેડૂતો પણ અતુલભાઈ દ્વારા થઈ રહેલ દાડમની વૈજ્ઞાનિક ખેતી જોઈને આવી ખેતી કરવાની પ્રેરણા લઈ રહ્યા છે અને આ રીતે કપાસ કે મગફળીની ચીલા ચાલુ ખેતીને બદલે બાગાયતી પાકો જેવા કે એપલ બોર, જામફળ વગેરેની ખેતી કરવા પ્રેરાયા છે.

રોટાવેટરનો ઉપયોગ કરીને ખેત આડ પેદાશને જમીનમાં ભેળવી જમીનની ફળદ્રુપતામાં વધારો કરવો

નામ : હરેશભાઈ મોહનભાઈ
સાયપરીયા

ગામ : રાતૈયા

તાલુકો : લોધીકા

જીલ્લો : રાજકોટ

મો.નંબર: ૯૭૨૪૩૭૧૦૦૭

ઉંમર : ૩૫ વર્ષ

અભ્યાસ : ૧૨ ધોરણ પાસ

ખેતી અને પશુપાલન : ૧૫ વર્ષથી

જમીન : ૫ એકર

પશુઓ : ગીર ગાય-૧, ભેંસ-૨,

બળદ-૨

શ્રીહરેશભાઈ મોહનભાઈ સાયપરીયા રાજકોટ જીલ્લાના રાતૈયા ગામના અગ્રેસર ખેડૂત છે. તેઓએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જી.કૃ.યુ., તરઘડીયા દ્વારા ઘઉં અને કપાસનો પાક લીધા પછી રોટાવેટરનો ઉપયોગ કરીને ખેડની સાથોસાથ ઘઉંના ભાઠા કે કપાસની સાંઠીના નાના ટુકડા કરીને જમીનમાં ભેળવી ટકાઉ ખેતી માટે અને જમીનની ફળદ્રુપતા વધારવા અંગેની તાલીમ અને નિદર્શન થી પ્રેરણા લીધી. સૌરાષ્ટ્રમાં મોટાભાગના ખેડૂતો ઘઉં અને કપાસનો પાક લીધા પછી તેની આડ પેદાશ ખેતરમાં બાળી નાખે છે. કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જી.કૃ.યુ., તરઘડીયાએ ટકાઉ ખેતી માટે અને જમીનની ફળદ્રુપતા જાળવી રાખવા માટે રોટાવેટરનો ઉપયોગ કરીને ખેડની સાથોસાથ ઘઉંના ભાઠા કે કપાસની સાંઠીના નાના ટુકડા કરીને જમીનમાં ભેળવી જમીનની ફળદ્રુપતામાં વધારો કરવા માટે ખેડૂતોને ઉત્સાહીત કરેલ. હરેશભાઈ આ પદ્ધતિ વર્ષ ૨૦૦૭ થી અપનાવી રહ્યા છે. આ ઉપરાંત ચાલુ વર્ષ દરમિયાન "જોવું અને માનવું" ની રીતે રાતૈયા અને તેની આજુ બાજુના ગામના મોટા ભાગના ખેડૂતોએ આ પદ્ધતિ અપનાવેલ છે. અને હાલ આ પદ્ધતિ બહોળા પ્રમાણમાં પ્રસરી રહી છે.

રોટાવેટર દ્વારા ઘઉંના ભાઠા જમીનમાં ભેળવવા

રોટાવેટર દ્વારા કપાસની સાંઠીના નાના ટુકડા કરીને જમીનમાં ભેળવવા

પશુપાલન વ્યવસાય દ્વારા સ્વરોજગાર

નામ : અશોકભાઈ ભંડેરી ઉંમર : ૩૮ વર્ષ
ગામ : ખીજડીયા અભ્યાસ : ૧૨ ધોરણ પાસ
તાલુકો : રાજકોટ ખેતી અને પશુપાલન : ૨૨ વર્ષથી
જીલ્લો : રાજકોટ જમીન : ૮ એકર
મો. : ૯૯૦૯૯ ૯૩૯૩૫ પશુઓ : ગીરગાય – ૨૫, ભેંસ – ૭૦
૯૯૯૮૨૫૫૦૯૨ (બન્ની તથા મહેસાણી)

રાજકોટ જીલ્લાના ખીજડીયા ગામના પશુપાલક શ્રી અશોકભાઈ ભંડેરી છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જી.કૃ.યુ., તરઘડીયાના માર્ગદર્શનથી પશુપાલનના વ્યવસાયમાં મોટું યોગદાન આપી રહ્યા છે. તેઓએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, જી.કૃ.યુ., તરઘડીયા દ્વારા અપાતી તાલીમમાંથી પ્રેરણા લઈ અને કેવીકેના માર્ગદર્શન હેઠળ એક વૈજ્ઞાનિક અભિગમથી પશુપાલન સાથે ડેરી ફાર્મિંગ યુનિટ તૈયાર કર્યું છે. જે "ગીરીરાજ ફાર્મ" ના નામથી ઓળખાય છે. આ ડેરી ફાર્મમાં તેઓ પશુઓનું રહેઠાણ, પશુઓનો ચારો તેમજ ખાણદાણ, સંવર્ધન વગેરે પ્રવૃત્તિઓ વૈજ્ઞાનિક ઢબે કરે છે. આ ફાર્મમાં ઉત્પન્ન થતું સ્વસ્થ દૂધ તેઓ રાજકોટ શહેરના વિવિધ વિસ્તારમાં ડોર-ટુ-ડોર મિલ્કવાન દ્વારા પહોંચાડે છે. તેઓ પાસે કુલ ૯૫ પશુઓ દ્વારા રોજનું આશરે ૮૪૦ લિટર દૂધ ઉત્પાદન થાય છે. તેઓ પશુઓના છાણનું અદ્યતન દેશી ખાતર તૈયાર કરી અને પોતાના ફાર્મમાં કોઈપણ જાતના કેમિકલ ખાતર કે દવા વગર જાનવરો માટેનો ઘાસ ચારો તૈયાર કરે છે.

વર્ષ ૨૦૧૩-૧૪ દરમિયાન તેઓએ આ ડેરી ફાર્મ દ્વારા આશરે રૂપિયા ૧૮ લાખ નફા પેટે કમાણી કરી છે અને તેઓનું આવું અદ્યતન પશુપાલન યુનિટ જોઈને ખીજડીયા ગામ તેમજ આસ-પાસના ગામના પશુપાલકો ગીરીરાજ ફાર્મની મુલાકાત – માર્ગદર્શન લઈને પશુપાલનનો વ્યવસાય કરવા માટે પ્રેરાયા છે. અશોકભાઈ ભંડેરી શ્વેત ક્રાંતિના પ્રેરણા સ્ત્રોત બની ગુજરાતના વિકાસમાં સહભાગી બની રહ્યા છે.

આધુનિક વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિથી દૂધ ઉત્પાદન વ્યવસાયમાં સ્વરોજગારી

નામ : મહેશભાઈ કાનાભાઈ રામાણી ઉંમર : ૧૮ વર્ષ

ગામ : મધરવાડા

અભ્યાસ : ૮ ધોરણ પાસ

તાલુકો : રાજકોટ

પશુપાલન : ૫ વર્ષથી

જીલ્લો : રાજકોટ

જમીન : -૪ હે.

મો. : ૯૯૦૪૧૦૧૬૪૦

પશુઓ : ગીર ગાય-૨, ભેંસ-૮

મહેશભાઈ રામાણી રાજકોટ જીલ્લાના મધરવાડા ગામના પ્રગતિશીલ પશુપાલક છે. તેઓએ કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયાના માગ દશ નથી જાફરાબાદી ઓલાદની આઠ ભેંસો અને ગીર ઓલાદની બે ગાયની ખરીદી કરી વ્યવસાયની શરૂઆત કરેલ. જેમાં તેમને આધુનિક પદ્ધતિથી પશુઓ માટેનો આરામદાયક શેડ, ગમાણ વગેરે બનાવેલ છે. તેઓ તાપમાનના નિયંત્રણ માટે ફોગર(ફુવારા) પદ્ધતિનો અને પશુઓમાં દૂધ ઉત્પાદન વધારવા માટે ગર્ભાશયનો ઉપયોગ કરે છે તથા ચાફ કટરથી લીલો અને સૂકો ચારો મિક્સ કરીને કાપીને ખવડાવે છે. જેથી ૩૦% જેટલા પશુ આહારની બચત થાય છે. તેમજ પાચનમાં સહેલુ થવાથી દૂધ ઉત્પાદનમાં પણ વધારો થાય છે. વધારામાં મીલ્કીંગ મશીન, કાઉમેટ પેડ જે કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર દ્વારા પુરૂ પાડવામાં આવેલ છે તેનો પણ ઉપયોગ કરે છે. જેથી આયળ અને બાઉલમાં થતો સોજાનો પ્રશ્ન રહેતો નથી. આમ તેઓ દર મહિને રૂ. ૧,૨૦,૦૦૦/- નો ચોખ્ખો નફો મેળવે છે.

તેઓ દૂધ ઉત્પાદનની સાથોસાથ છાણીયું ખાતર બનાવી ખેતીમાં ઉપયોગ કરે છે. જેના લીધે પાક ઉત્પાદનમાં પણ મહત્તમ વધારો જોવા મળેલ છે.

સુકીખેતીમાં જોખમ ઘટાડવા મગફળી સાથે તુવેરના આંતરપાકની પધ્ધતિ

નામ : રવજીભાઈ ભુત
ગામ : કોટડા-સાંગાણી
તાલુકો : કોટડા-સાંગાણી
જીલ્લો : રાજકોટ
મો. ૯૭૨૪૩ ૭૧૦૦૭

ઉંમર : ૬૦ વર્ષ
જમીન : ૪ એકર
પાક : ઘઉં, કપાસ, મગફળી
પશુપાલન : ગીરગાય-૨,
જાફરાબાદી ભેંસ-૧

રાજકોટ જીલ્લામાં વરસાદ આધારીત ખેતી વિસ્તારમાં ૭૮ ટકા કરતા પણ વધુ ખેડૂતો એકલી મગફળીનું જ વાવેતર કરે છે. વરસાદની અનિયમિત પરિસ્થિતિને લીધે ઘણી વખત એક જ પાક લીધેલ હોય તો પાક સંપૂર્ણ નિષ્ફળ જવાની ભીતી રહે છે. રાજકોટ જીલ્લાના કોટડા-સાંગાણી ગામના ખેડૂત શ્રી રવજીભાઈ ભુત વર્ષ - ૨૦૦૨ માં કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયાના સંપર્કમાં આવ્યા અને તેઓએ મગફળીની સાથે આંતર પાક તરીકે તુવેરનું વાવેતર ૩:૧ મુજબ કર્યું. એકલી મગફળીનાં વાવેતરમાં તેઓને ૧૮૦૦ કિલો પ્રતિ હેક્ટરે ઉત્પાદન મેળવ્યું જ્યારે મગફળી સાથે તુવેરનો આંતરપાક લઈ મગફળીનું ઉત્પાદન ૧૨૦૦ કિલો પ્રતિ હેક્ટર તેમજ સાથો સાથ તુવેરનું પણ ૧૧૫૦ પ્રતિ હેક્ટરે ઉત્પાદન મેળવ્યું. આમ, નફાની દ્રષ્ટિએ આશરે ૩૦ ટકાનો વધારો મેળવ્યો એટલે કે રૂ.૮૨૫૦ પ્રતિ હેક્ટરે વધારાનો નફો મેળવ્યો. સુકીખેતી વિસ્તારમાં રહેતા ખેડૂતોને વરસાદની અનિયમિતતાની પરિસ્થિતિમાં કેવી રીતે ટકવું તેનો પ્રચાર કરતા તેઓ થયા છે.

ખેતીનો આધુનિક અભિગમ દાડમ સાથે ડુંગળીનો આંતરપાક

નામ : રવિભાઈ સવજીભાઈ કારોરીયા ઉંમર : ૨૨ વર્ષ
ગામ : કુંભારીયા અભ્યાસ : ૧૦ ધોરણ પાસ
તાલુકો : માળીયા(મી.) ખેતી અને પશુપાલન : ૫ વર્ષથી
જીલ્લો : રાજકોટ જમીન : ૧૨ એકર
મો.નંબર : ૯૬૮૭૮૩૦૩૧૪ પશુઓ : ગીર ગાય-૧, ભેંસ-૧
૯૯૦૪૫ ૫૦૭૮૨

શ્રી રવિભાઈ સવજીભાઈ કારોરીયા મોરબી જીલ્લાના માળીયા તાલુકાના કુંભારીયા ગામના પ્રગતીશીલ ખેડુત છે. કુંભારીયા ગામની જમીનના તળ ખારા છે. એટલે કુવા દ્વારા સિંચાઈ થઈ શકતી નથી. તેમજ જમીનમાં ખારાશ પણ પ્રમાણમાં વધારે છે. છેલ્લા ૮-૧૦ વર્ષ થી આ વિસ્તારમાં નર્મદા કેનાલથી (લીફ્ટ ઈરીગેશન) પિયત દ્વારા ખેડૂતો ખરીફ ઋતુમાં કપાસ અને શિયાળુ ઋતુમાં જીરૂનું વાવેતર કરે છે. પરંતુ સતત અને વધુ પિયત પાણીના ઉપયોગથી જમીનમાં પાણીનું તળ ઉચ્ચ આવવાથી ખારાશનું પ્રમાણ વધતું જાય છે. જેથી જમીન બીન ઉપજાવ બનતી જાય છે. જમીનની આ સ્થિતિ ન થાય તે માટે રવિભાઈ એ ઓછામાં ઓછા પાણીનો વ્યય થાય અને જમીન ન બગડે તે માટે ટપક પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરી અને પાક પદ્ધતિમાં ફેરફાર કર્યો. તેઓએ ૪ એકરમાં ત્રણ વર્ષ પહેલાં સિંદુરી દાડમનું વાવેતર કરેલ. આ વર્ષે દાડમની બે લાઈન વચ્ચે આંતર પાક તરીકે ડુંગળીના બીજ ઉત્પાદનનો કાર્યક્રમ લઈ સારૂ એવું ડુંગળીનું ઉત્પાદન મેળવેલ.

આ આંતરપાક પદ્ધતિથી તેઓને ૪ એકર માંથી ૧૨૦૦ કિલો જેટલું ડુંગળીનું બીજ ઉત્પાદન મળેલ અને એક કિલોના રૂા. ૨૫૦/- પ્રમાણે કુલ રૂા. ૩,૦૦,૦૦૦/- (ત્રણ લાખ)ની આવક મળેલ. ડુંગળીનો આંતર પાક કરવાથી રવિભાઈને દાડમની આવક થતા પહેલા જ તેમાં થયેલ તમામ ખર્ચનું વળતર મળી ગયેલ છે. હવે આવતા વર્ષથી દાડમની આવકનો ચોખ્ખો નફો તો ખરો જ.

ઘનિષ્ઠ ખેતી સાથે આંતર પાક / ડબલ રીલે પાક પદ્ધતિ અપનાવી વધુ નફો મેળવો

નામ : નરેન્દ્રભાઈ મોતીભાઈ ઘાટોડીયા ઉંમર : ૪૯ વર્ષ

ગામ : અડબાલકા

તાલુકો : પડધરી

જીલ્લો : રાજકોટ

અભ્યાસ : ૧૦ પાસ

પશુપાલન : ૧૦ વર્ષથી

જમીન : -૧૦ એકર

પશુઓ : ગીર ગાય-૧,

ભેંસ-૧

કપાસના પાકમાં ગુલાબી ઈયળના પ્રશ્નને લીધે તેમજ સતત કપાસના પાકની ખેતીને લીધે પાકની ફેરબદલી, જુદા-જુદા સ્તરમાં રહેલા પોષક તત્વોની મહત્તા, ઘનિષ્ઠ ખેતી અને આંતર પાક / રીલે પાક પદ્ધતિથી જોખમ ઘટાડવાના સિધ્ધાંતને સમજીને પ્રયોગશીલ ખેડૂત તરીકે શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોતીભાઈ ઘાટોડીયા ગામ - અડબાલકા, તા. પડધરી, જીલ્લા : રાજકોટ દ્વારા સફળતા મેળવી આજુબાજુ ખેડૂતોને પ્રેરણા મળે તેવું ઉમદા કાચ કરેલ છે.

કૃષિ વિજ્ઞાન કેન્દ્ર, તરઘડીયાના સંપક માં આવ્યા બાદ તેઓને પાકની ફેરબદલી / આંતરપાક, રીલેપાક પદ્ધતિ અને જમીનની ફળદ્રુપતાની મહત્તા સમજાતા તેઓએ ગત વર્ષે ચોમાસામાં વાવણી વખતે મગફળીની પાંચ (જીજેજી-૨૨) હાર પછીની એક હાર છોડી વાવેતર કરેલ. ત્યાર બાદ આ છોડી દીધેલ એક હારમાં ઓગષ્ટ માસમાં દિવેલા (જીસીએચ-૭)નું વાવેતર કરેલ. મગફળીની કાપણી બાદ દિવેલાની બે હાર વચ્ચે અમેરીકન મકાઈ (સ્વીટકોન સુપર-૭૫)નું વાવેતર કરી ઘનિષ્ઠ ખેતી પદ્ધતિ અપનાવી વધુ આવક મેળવેલ છે. જેનું અડબાલકા અને તેની આજુ બાજુના ગામના ખેડૂતોઓ પણ અનુકરણ કરેલ છે, અને ચાલુ વર્ષ ૨૦૧૮-૧૯ દરમ્યાન પણ આજ રીતે ઘણાં ખેડૂતોએ આ પદ્ધતિ અપનાવેલ છે.

આ પદ્ધતિ દ્વારા તેઓને ચોમાસા (વર્ષ ૨૦૧૭-૧૮) દરમ્યાન મગફળીનું ૪૭૫૦ કિલો હેક્ટર જ્યારે / આંતર પાક / રીલે પાક તરીકે દિવેલાનું ૪૩૭૫ કિલો હેક્ટર ઉત્પાદન મળેલ છે. તેમજ મગફળીનો પાલો ૬૨૫૦ કિલો હેક્ટર થતા રૂ. ૩૭૫૦૦/- ની આવક મળેલ, આમ ચોમાસા દરમ્યાન પ્રતિ હેક્ટરે કુલ રૂ. ૪૨૫૦૨૬/- આવક થયેલ છે. જ્યારે શિયાળામાં દિવેલાની બે હાર વચ્ચે મકાઈની એક હારનું વાવેતર કરેલ છે. મકાઈનો સીધો જ વિકાસ થતો હોય દિવેલાના પાક પર કોઈ આડઅસર જણાયેલ ન હતી અને મકાઈના ડોડા બજારમાં વેચી રૂ. ૨૯૩૭/- ની આવક રૂ. ૨૯૩૭૧૦/- મળેલ જ્યારે મકાઈના ચારાની આવક રૂ. ૧૫૬૩૦૧/- શિયાળા દરમ્યાન કુલ આવક રૂ. ૩૫૦૦૧૨/- થયેલ છે. આમ પ્રતિ હેક્ટરે કુલ રૂ. ૭૭૫૦૩૮/- ની આવક થયેલ છે. જ્યારે ચોખ્ખો નફો રૂ. ૪૪૩૨૫૦/- પ્રતિ હેક્ટરે મળેલ છે. ઉનાળામાં જમીનને આરામ આપી દિવેલાની સાંઠીનું મોબાઈલ ચોપરથી નાના નાના ટુકડા કરી જમીનની અંદર દાબી જમીનને ફળદ્રુપ અને ટકાઉ બનાવેલ અને પાકની ફેરબદલી દ્વારા જમીનની ફળદ્રુપતા અને ટકાઉપણું વધારી તેમની આવકમાં ખુબજ સારા વધારો થયેલ છે.

આમ પાકની ફેરબદલી આંતર પાક / રીલે પાક પદ્ધતિ અને ઘનિષ્ઠ ખેતી અપનાવી જમીનનાં ઉપલા, મધ્યમ અને નીચેના સ્તરમાંથી પોષક તત્વો મેળવી જમીનનું ટકાઉપણું જાળવી રાખી સાથે સાથે વધુ આવક મેળવેલ છે.